

MORGONBRIS

Nr 1

Arbeterskornas tidning — Utgifven af Kvinnornas Fäckförbund.

Mars 1906.

Kvinnornas rösträttsrörelse i Danmark.

Då kvinnornas rösträttsfråga f. n. så lifligt diskuteras här, bör det hafva sitt intresse att få en liten inblick i våra danska systrars kamp för sin rösträtt.

Som det torde vara de flesta bekant, har krafvet på kvinnornas medborgarrätt i vårt grannland höjts för åtskilliga år tillbaka. Redan på åttiotalet bildades organisationer bland kvinnorna för sakens främjande, och man har sedan arbetat ihärdigt för att nå målet. Småningom ha kvinnor ur alla samhällsklasser sammanslutit sig i en organisation, för att genom förenade krafter drifva frågan till sin lösning. Sammanhållningsmedlet bland alla dessa kvinnor af så skilda intressen och livsvillkor är den bittra känslan af den stora orättvisa, som ligger uti att de såsom döttrar i ett fritt demokratiskt land ännu trots alla löften alltjämt få stå utanför när det gäller att tillsätta landets lagstiftare.

Det är så naturligt att kvinnor därnere ur olika samhällsklasser ha kunnat samlas och mötas i krafvet på rösträtten, att de ha kunnat dela så väl förhoppningarna som äfven förargelserna ifråga om de olika politiska partiernas mer eller mindre uppenbara duperingsförsök, när det gällt deras sak, ty i Danmark är rösträtten för kvinnorna en uteslutande kvinnofråga. Alla män ha nämligen i mera än en mannaålder haft sin politiska rösträtt hel och oafkortad utan skattesträck, samt äfven kommunal rösträtt (en man en röst), fastän denna senare är beroende af ett mindre inkomstskattesträck. Under dessa omständigheter ha kvinnorna endast sina egna

intressen såsom kvinnor att taga hänsyn till, oafsedt hvilka politiska intressen de i öfrigt hylla, och om de nu efter hand som åren gå, utan att målet förverkligas börja bli otåliga kan detta ej förvåna, ty de ha tröttnat på alla vackra men tomma löften som man från valtribunerna hitintills så rundligt bestått dem.

Man förbereder f. n. inom danska riksdagen en ny vallag. Huruvida

af män och kvinnor, det är därför nödvändigt och äfven naturligt att det blifver män och kvinnor, hvilka gemensamt verka för, samt bestämma de lagar, båda parterna skola lyda. Just därför att kvinnornas tankar, temperament och anlag äro olika människens, behöfvas deras medverkan i det offentliga lifvets angelägenheter, därigenom bringas dessa i så noga öfverensstämmelse med hela folkets behof

ken ej rör vallagen, huruvida en kvinna är gift eller ogift. Men vi ha hitintills väntat förgäfvat. Fru Nörlund slutade med att uppmana utskotten att snarast framkomma med lagförslag om kommunal rösträtt för kvinnor, så att åtminstone denna länge sedan utlovade reform kan genomföras.

Det tyckes att det är ingen dag för tidigt att det tages itu med utarbetandet af ett dylikt förslag, när principen godkänts af båda kamrarna för 6 år sedan.

Men man tycks icke ha så värst brådt när det gäller kvinnorna. Säkert är dock, att den rörelse som nu allmänt gripit de danska kvinnorna vis ä vis eröfrandet af rösträtten nog ej längre låter häjda sig, och de energiska kvinnorna komma ej att hvila förrän målet är uppnått.

Vi ha härmed nöjet att för våra läsare presentera tre af rörelsens ledarinnor: ordf. folkskollärarynnan fru L. Nörlund, målarinnan M. Luplau, samt fru Andrea Brockmann, f. Nilsen.

Sedan många år

har fru Nörlund med aldrig svikande energi gjort rösträttsfrågans lösning till sitt lifsmål och hon har för denna sak nedlagt mycket arbete. Energi är just hvad fru N. äger i hög grad, och denna egenskap i samband med en viss humoristisk och skarp slagfärdighet gör henne i en diskussion till en ganska farlig motståndare, ty hon förstår att spela med ironiens spetsiga pilar på ett mästerligt sätt. Det arbete hon nedlagt är af oskattbart värde för rörelsen.

Målarinnan Marie Luplau är redan genom anor klippt och skuren till ledarinna, ty vid unga år kom hon med i rörelsen genom sin moder prostinnan Luplau. Moderns arbetsifver samt kärlek för saken har dottern ärfvt och med varm tillgifvenhet fortsätter hon moderns arbete i kvinnornas rösträttskamp.

Andrea Brockmann

Maria Luplau

Louise Nörlund

man i denna kommer att i vidsträcktare mening taga hänsyn till kvinnorna är oss obekant, men det vill synas som om kvinnorna icke just hysa så stora förväntningar härvidlag, sedan de under nu pågående riksdag bestämt sig för en mera, så att säga aggressiv politik, i det de nämligen genom en deputation skaffat sig företräde i riksdagshuset inför de båda kamrarnas respektive utskott, nämligen landstingets grundlagsutskott och folketingets valrättsutskott, för att personligen framföra och motivera sitt kraf på politisk och kommunal rösträtt.

Deputationens ordf., fru L. Nörlund, betonade i början af sitt anförande, att det nu är enbart männen som välja män; vi anse, fortsätter hon en sådan ordning för orättvis, och den gifver hela samhället en alltför ensidig fysionomi. Samhället består

som möjligt. Det förefaller oss själfklart, att i ett land med en fri statsförfattning måste rätten att godkänna eller förkasta de olika förslagen icke blott vara männens utan äfven kvinnornas. I fråga om den kommunala rösträtten yttrar fru Nörlund vidare: "långsamt men säkert ha vi genom vårt arbete i det praktiska lifvet samt genom vår agitation brutit motståndet mot denna vår fordran. Sedan riksdagens båda kamrar under samlingen 1899—1900 uttalat sig för att gifva kvinnorna kommunal rösträtt ha vi hoppats och väntat på denna. Vi ha under denna väntetid flere gånger påmint regering och riksdag om att främja denna sak, liksom vi äfven tillkännagifvit som vår önskan att såväl gifva som ogifva kvinnor måtte tillerkännas rösträtt och valbarhet då vi anse det vara en privat sak, hvil-

Fru *Andrea Brockmann, f. Nilsen*, är troligtvis känd af flere svenska partivänner från skandinaviska partikongressen 1897 i Stockholm, där hon var ombud. Hon var ordf. för de kvinnliga skrædderiarbeterskornas fackf. i Köpenhamn, en ställning, som hon innehaft i åtskilliga år. Denna förening är en af de största och starkaste kvinnoföreningarna i Köpenhamn och detta är till en stor del beroende på hennes energiska arbete samt utomordentliga förmåga som agitator och organisator. Under fru B:s ledning har föreningen gjort stora framsteg, genomfört prislister i alla affärer samt betydligt förbättrat sömmerskornas ställning. De kvinnliga herrskræddarne tillhöra som förening rösträttsorganisationen. Samma är förhållandet med tjänarinnornas, silverpolererskornas, korsettsömmerskornas m. fl. rena fackföreningar.

Men utom detta sitt egentliga arbetsfält har fru Brockman ifrigt tagit del i det politiska upplysningsarbetet bland arbetarklassens kvinnor, i full förståelse, utaf, att den fackliga arbetarrörelsen endast inom ett begränsadt område kan hjälpa arbetarne framåt, och att den politiska rösträttsens eröfrande för arbetarklassens kvinnor är ett nödvändigt led i utvecklingen för arbetarklassens frigörelse.

Återstår nu att se, och det skall väl i en när framtid visa sig, hvilka af Skandinaviens kvinnor som först komma att hembära segern.

Notiser.

De politiska kvinnoklubbarne landet rundt samt Kv. fackförbundsafd. böra alla efter förmåga teckna sig för andelar i Linnéa. Kom ihåg, att det är ett kvinnornas företag, det är en heder för oss om vi lyckligt kunde bringa det till verklighet. Se nedanstående cirkulär.

Fru *Elma Danielsson* har nyligen besökt Lund och där hållit ett föredrag för kvinnorna, hvaraf resultatet blef att en kvinnoklubb bildades.

En ny länk i kedjan sålunda, och det behöfs, ty bland kvinnorna är ett ofantligt arbetsfält och alla krafter äro nödvändiga för arbetet bland dessa.

Kappsömmerskornas fackf. i Sundsvall ha i vår genomfört sin första prislister hos firman Bove & Co., hvilken något ökade deras inkomster. Sammaledes borde kappsömmerskorna göra vid alla fabriker, det är ej mer än rätt att sömmerskorna hafva medbestämmanderätt ifråga om de löner de skola arbeta för. Först organisation sedan prislister.

Två nya afdelningar har nyligen slutit sig till Kvinnornas fackförbund, nämligen Mössömmerskornas fackförening i Eskilstuna samt Modisternas klubb i Stockholm.

Hoppas på framgång för båda på samma gång vi önska dem välkomna till oss.

Kvinnokonferens för arbetarklassens kvinnor.

På initiativ af Stockh. Allm. Kvinnoklubb kommer en konferens att anordnas i Stockholm jan. eller febr. månad nästa år. Konferensen kommer att anordnas gemensamt af Stockh. Allm. Kvinnoklubb och Kv. Fackförbundet och kommer att behandla både fackliga och politiska frågor, som äga intresse för arbetarklassens kvinnor. Inbjudna blifva alla soc.-dem. kvinnoklubbar i Sverige som tillhöra Arbetarepartiet, samt de fackföreningar som tillhöra Landsorganisationen. En kom-

mitté på 9 personer har hand om arbetet för konferensen och kommer denna att sända inbjudningar m. m. till vederbörande organisationer. Det skall säkert bli af stort intresse för de kvinnor som verka i arbetarrörelsen att få samlas, rådplåga och besluta i en mängd saker som angå dem, och otvivelaktigt kommer arbetet bland kvinnorna efter detta att kunna bedrivas mera planmässigt och därför också bli mera fruktbringande. Kvinnorna i Stockh. hysa stora förhoppningar om resultatet.

Om samhällsskönhet.

Den af arbetarklassens kvinnor så högt värderade Ellen Key höll nyligen på inbjudan af Göteborgs kvinnoklubb ett föredrag *Om samhällsskönhet*. »Ny Tids» referat återgifva vi härmed:

När man talar om skönhet eller om samhällsskönhet, så vill man göra sig en föreställning om hvad skönhet innebär. Man får då ej göra definitionen hvarken för vid eller för lång. De föremål, af hvilka vi vänta och erhålla skönhetsintryck, skola visa alla delarne genomträngda af det som lägges till grund för verket, delarne skola bilda ett harmoniskt helt; den största möjliga verkan nås med den minsta kraftansträngning samt slutligen skola skönhetsintrycken förete den rikaste mångfald i den innerligaste enhet.

Men i stället för skönhet mötes ungdomen, då den med blicken öppen träder ut i lifvet, af virrvarr och oskönhet öfver allt i samhället. Och lifvet blir en förtärande plåga för den unga människan. Det skulle kanske vara värdelöst om hon ej kunde drömma om en framtida samhällsskönhet.

Då mänskligheten nyvaknade under renässansens började drömmarne om samhällsskönhet att ta form och de trädde fram tydligare och starkare under upplysningstiden än någon gång förr. Man drömde då ej för stort, men det var något af dårskap i de ljusa drömmarne. Man underskattade tidens betydelse vid samhällsömdaningar.

Den stora socialistiska rörelsen i våra dagar, hvars kraf på lycka och skönhet en gång formulerats af Napoleon III i unga år, bär upp våra dagars fordringar på samhällsskönhet. Samtidigt som socialismen afkristnat människorna, har den burit fram en annan sida af samhällsanda och en ny art af samfolksanda.

Ty under striderna, som vi bevittna, ligger denna socialismens djupare och verkliga innebörd.

Den socialism, som filosoferar, stöder sig på tanken om allas enhet, sammanhanget mellan delarne och det hela.

Det påstås stundom att socialismen vill samhällsupplösning. Men det är inte sant. Socialismen vill förnuft, vill planmässighet, vill kraftstegringar. Däremot kan man säga om socialismens motståndare att de arbeta på samhällsupplösning.

Man säger också att socialismen är stark i kritiken af samhället, men att den ej vet hvad den vill och hur den vill ordna samhället. Tal. ville bemöta detta med en hänvisning till det konstnärliga skapandet. Konstnären visste ej, när han började arbetet, huru detta i alla detaljer skulle te sig. Det vore endast grundtanken han kände. Så vore det ock i fråga om samhällsömdaningar. Man trefvade sig fram efter nya vägar och ville minska kraftmissbruken, men hvad som härigenom uppstode kunde icke någon i detalj veta.

De ägande klasserna kunde ej längre förblifva okänsliga för behovet af samhällets ömdaning. Äfven rikemän framträdde nu och voro verksamma mot sina egna intressen eller rättare

sagt började inse att deras ideal borde vara deras intressen. Rikedomens plågor vore i själva verket ej så lätta att bära. Om vi mera besjålades af skönhetskänslan och ej endast af rättfärdighetskänslan, skulle vi få en drifkraft till vid samhällsordningen. Säkert är att om vi ej få flera skönhetsdrömmare, blir det nya samhället ett lågländ.

Det är sant att de socialistiska ledarne äro allt för mycket beroende af partiet, så att de mera äro dess stämma än dess samvete, men det vore dock en orättfärdighet utan like att af arbetarepartiet begära att det skulle vänta att handla till dess det vore fullkomligt.

Så länge arbetarepartiet ej uppbörde att använda de vapen, som rikades mot det, kunde det dock ej bygga vägen framåt. Det första steget mot framtidens land lägges i ens eget hjärta.

Villkor för att samhällsskönheten skulle visa den största möjliga mångfald i den innerligaste enhet vore att man lärde sig fatta att de många icke vore ett större begrepp än de få. I den grad är massan något värd som den kan afskilja enskilda från sig. Det riktigt stora begreppet vore en och sedan alla, när de arbeta för den ene och denne för alla.

Det första steget i vår utveckling är: bort med företrädesrättigheterna. Därefter: lika för alla. Och slutligen: olika rätt för en och hvar.

Vi måste komma därtill att i stället för det slags gemenskap som likformade få den innerliga enhet som frammanade egenarterna hos alla. Sferernas harmoni vore den förtydligande bild af hennes framtidsdrömmar som tal. närmast tänkte på.

Vi måste taga det ena mödosamma steget efter det andra för att nå fram till samhällsskönhet och vi måste göra klart för oss att uppnåendet af samhällliga företrädesrättigheter eller utjämningsrättigheter ej leda till målet. Vi måste lägga naturklassindelningen till grundval för vår uppfostran och biträda de socialistiska krafterna på lika utvecklingsmöjligheter och skydd åt dem som behöfva skydd. Att göra ett kaos till ett konstverk, det är uppgiften.

Byggnaden beror dels på byggmästaren men dels också på byggnadsmaterialet. Ingen kan vara kunnig eller okunnig utan att detta kommer att inverka på det hela.

Tal. uttryckte till slut sin glädje öfver att kvinnorna rycka fram under fanorna och slutade med att återgifva en belgisk skalds dikt om skönheten.

Talarinnan hyllades med blommor och varma applåder.

Kvinnornas rösträttsfråga.

En kvinnlig agitationskommitté för kvinnörösträtten har till den socialdemokratiska riksdagsgruppen framställt frågan, om den ville vid innevarande riksdag "framföra eller understödja en sådan motion som, om den bifalles, utverkar allmän, lika och direkt rösträtt åt kvinnorna samtidigt med rösträttsutvidgningen för männen".

På därom framställd begäran har riksdagsgruppen skriftligen sammanfattat sin uppfattning i följande uttalande, som enligt uppdrag från kommittén tillställts fru Ellen Dahlbäck: Att föreslå omedelbart införande i grundlagen af stadgande om kvinnans rösträtt vid val till andra kammaren på samma villkor som för männen kommer helt visst att mötas med formella invändningar, med hänsyn till ännu gällande stadganden om mannens målsmanskap. De bland oss, som förut varit riksdagsmän, ha 1904 röstat för och 1905 undertecknat motion om utredning i kvinnörösträtts-

frågan. Det synes då ej så lätt att tillräckligt motivera, hvarför en sådan utredning nu skulle ha blifvit helt obehöflig. Något förhandslöfte att understödja en från annat håll väckt motion i ämnet, utan att ha sett densamma, finna vi under alla förhållanden olämpligt att afgifva.

Men äfven om dessa formella betänkligheter måhända kunna öfvervinnas, kvarstår för oss den invändningen, att ett bestämt framförande just nu från arbetarepartiets sida af kraf på kvinnans rösträtt samtidigt med rösträttsutvidgningen för männen skulle vara att med öppna ögon inbjuda första kammaren att med anledning af motion från oss genom beslut om en ny utredning hindra ett positivt resultat i fråga om rösträtt för män. För en sådan politik vilja vi i rösträttsfrågans nuvarande läge icke påtaga oss ansvaret, då efter vår öfvertygelse en rösträttsreform, som skulle gifva arbetarna ett väsentligt ökat inflytande i samhället — något som vi ämna föreslå såsom förbättringar till k. m:s förslag — kommer att väsentligt underlätta ett verksamt framförande af öfriga viktiga reformkraf på vårt program, bland dem äfven allmän rösträtt för kvinnor.

Stockholm 2 mars 1906.

På Socialdemokratiska Riksdagsgruppens vägnar:

Hj. Branting,
ordförande.

Herm. Lindqvist,
sekreterare.

Med anledning af detta svar blef ett möte anordnat några dagar senare i Folkets Hus, där advokat S. Dahlbäck i sitt inledningsföredrag ganska skarpt kritiserade riksdagsgruppens svar till kvinnorna.

Tal. började med att meddela, att bland arbetarepartiets omkring 65,000 medlemmar ians cirka 5,000 kvinnor. En annan siffra var landsorganisations, som uppgick till omkring 93,000, med något öfver 6,000 kvinnliga medlemmar. I det allm. lifvet äro emellertid kvinnorna flertal och att de äro så liten proc. inom arbetarrörelsen är beroende på att arbetarnas kvinnliga anförvanter äro bundna vid hemmen. Men de kvinnliga partimedlemmarnas fåtal beror äfven på att kvinnorna själva ej komma på den tanken att de kunna få blifva medlemmar af partiet, och så vidare saknas det manliga stödet. Männen finna sig ej heller i att kvinnorna springa på möten o. s. v. då ju kvinnorna ändå, enligt deras förmenande, ej kunna förstå politiken, hvilken ensamt bör skötas af honom i Folkets hus eller på krogen eller annorstädes.

Af mannen är därför föga intresse för kvinnorna att vänta. Kvinnans rättigheter blifva därför en samhällsfråga och männen få lof att tvingas en smula i rätt riktning, för att kvinnan skall komma fram, ej endast inom utan äfven utom hemmet. Tal. citerade härefter uttalanden ur en facktidning till förmån för kvinnans rättigheter.

Hvad gör nu den borgerliga staten för saken? Ingenting! Och arbetarepartiet synes äfven vilja tillbakahålla kvinnornas rösträttskraf. Tal. vände sig mot Soc.-D:s referande af Lithander motion, som han ansåg vara oriktigt och tal. fann för godt att insinuerande andra, hur länge det skulle dröja innan man inom partikretsar får höra, att hr Lithander bekostar den kvinnliga rösträttsrörelsen. Arbetarepartiet led af samma skröplighet som alla andra samfund och det hade behöf af kritik både inifrån och utifrån, hvilket det var brist på här i landet. En utifrån kommande, väl underrättad, kritik vore därför behöflig, för att partiet skulle komma upp på ett högre plan.

Tal. öfvergick härefter till att punkt för punkt kritisera riksdagsgruppens svar till kvinnorna.

Mannens målsmanskap för hustrun föreskrives ju i allmän lag och kan sålunda lätt förändras. Någon utredning om kvinnörösträtten kunde icke med fog påstås vara behöflig och hvarför hade icke socialdemokraterna redan från början motionerat om kvinnörösträtt? I kvinnornas listor hade framhållits att partiet nu borde understödja från borgerligt håll framkommande förslag om kvinnörösträtt och detta kunde äfven riksdagsgruppens utafst sig för, ty hr Lindhagen hade nog gärna samarbetat med gruppen.

Det k. rösträttsförslaget vore icke mycket värdt att understödja, i synnerhet nu när 800-kronors-strecket ärigen minskas i betydelse. Fara förelåg sålunda inte att nu drifva fram äfven kvinnans rösträtt, ty det fruktade dröjsmålet var af ringa vikt.

En politik, slöt tal., som stirrar sig blind på kompromisserna, märkar inte förlösa några viktiga reformkraf och därför bör kvinnornas rösträttskraf understödjas. (Bifall.)

Systlar.

"Du är fin och blyg och vek,
som den spirande marsviolén.
Din panna är drömmande blek,
men ditt öga ler emot solen.

Det står som ett sken kring ditt hår,
du är hvit som en dufva ur arken.
Min syster, där lyckan går,
där blomma träden och marken.

Du är mild, du är allt, som är godt,
du är skaldernas prisade Eoa.
Det barnet, som allting fått,
var det bättre värdt att leva?

Ty jag "— hon sjönk samman i gråt,
där vid vägen hon satt med sin lilla —
"jag är fläckad och trasig och våt,
jag har ingenting kvar att förspilla.

Jag har vandrat vilsen och trött
på vägar jag tvangs att välja.
Jag har tiggat af alla jag mött
och sålt, hvad jag hade att sälja.

Med smink har jag ljugit fram
en skugga af vissnade vårar;
men ännu kan jag rodna af skam,
när mitt ansikte sköljs af fårar!

Jag har fallit i smutsen, och se'n
har jag mödosamt rest mig allena
och vacklat och fallit igen.
Har du mod till en sten, så stena!

Mitt hjärta är remsadt i tu;
till forgs bär jag ena sidan:
den andra känner som du
och skälfoer i hopplös kvidan.

Men ett har jag bittert förstått,
fast jag irrat och vilse farit:
där jag går, där kunde du gått,
det du är, det kunde jag varit.

© syster, du som fick bo
i skydd för att fresas och villas:
har du rätt till din renhet och ro,
när du låter mitt hjärta förspillast?"

Ebba Westberg.

Partiers riksdagsfraktion var inbjuden och delgifta vi här hr Hj. Brantings inlägg i debatten:

Hr. Branting ville först helt instämma i de ideella synpunkter för den kvinnliga rösträtten, hvilka af inledaren framfördes. Men därutaf följer ej hvilken väg, som leder till målet. Om två personer skola gå genom en dörr, som ej samtidigt kan släppa fram båda, är det väl bättre att den ena först går igenom och sedan den andra, i stället för att för-gäfvos stå och trängas. Det framgick ej af inledarens föredrag att det leder till ett bättre resultat, om kvinnorösträtten nu skjutes i förgrunden. Här är ej fråga om rätten, den är ju oomtvistad, utan om hvilken väg, som bäst leder till förverkligande af våra önskeskemål. Jämt och ständigt drager man fram denna punkt på partiprogrammet om kvinnorösträtten, för att bevisa att vi svikit programmet. Med lika stor rätt kan man fordra att vi skola skjuta fram i förgrunden en reformering af den kommunala rösträtten, hvilket äfven är upptaget på partiprogrammet. Denna fråga har visserligen bragts på tal flera gånger i riksdagen, men för närvarande är den politiska rösträttsfrågan för män den aktuella, och därför måste vi först arbeta fram den till lösning.

Inga af våra kraf få läggas ner, de måste hållas vid lif, men vi kunna ej föra fram alla på en gång, minst i riksdagen.

Det afgörande för oss har varit att vi stått inför en möjlighet, som förefallit oss innebära en fara. Vi se i Lithanders förslag en tydlig bekräftelse på att man från högerhåll vill begagna den kvinnliga rösträttsfrågan att stjälpas ett rösträttsförslag, som har utsikt att gå igenom. Lithander räknar på kvinnan som en god konservativ garanti, och hvad han framför allt räknar på är: vinna vi tid och detta kraf skjutes under, ha vi vunnit spelet åtminstone något år.

Detta försök från urreaktionärt håll att stjälpas rösträttsförslaget skulle haft en annan bärande kraft om motionären kunnat hänvisa på att målsmännen för de rösträttslösa själva begärt att intet nu skulle göras förrän portarna kunde slås upp äfven för kvinnorna. Men vi ha ej velat på förhand binda oss att arbeta för att fortfarande frågan skall falla, låt vara framåt, men falla igen.

Inledaren spørjer om vi vinna något af det föreliggande förslaget. Talaren ansåg det vara för tidigt att diskutera detta, när inte alla de olika motionerna ligga framme och situationen sålunda ej är klar. Det vore att försvaga vår ställning. Men så mycket bör sägas, att med alla sina garantier tillför dock förslaget valmanskåren 600,000 nya valmän.

Vi vilja ej vara med om att gå våra rösträttsfienders ärenden. Hvad som låg hr Lithander varmast om hjärtat var ej kvinnorösträtten utan strejklagar och lag om fackföreningars juridiska ansvarighet. Det är denna lagstiftning som lurar i bakgrunden. Och mot detta ha vi ett stöd i den nuvarande regeringen och därför kunna de socialdemokratiska riksdagsmännen ej påtaga sig det ansvaret att nu föra fram kvinnorösträttsfrågan och därigenom riskera klasslagar och andra arbetarfientliga lagbestämmelser samt ånyo fördröja en lösning af människens rösträttsfråga. (Lifligt bifall.)

Vi tillägga att vi för vår del äro öfvertygade om, att meningarna bland arbetarklassens kvinnor angående taktiken i rösträttsfrågan i denna stund äro ytterst delade.

Kvinnorna böra ha rösträtt snarast och fortast möjligt därom måtte väl alla vara öfverens, men annat är om man genom att nu pressa för hårdt på riskerar att skada eller fördröja rösträttsfrågans lösning för männen. Arbetarklassens kvinnor kunna ej gärna härvidlag anlägga samma synpunkter som öfverklasskvinnorna, hvilkas öfvertygelse ju som bekant är den att de begära rösträtt på hvilka villkor som helst blott de komma in, oafsedt om huru många af arbetarklassens män eller kvinnor som kanske fingo stanna utanför.

Det kommer nu att visa sig hur landet kommer att ligga när rösträttsmotionerna skola behandlas i riksdagen. Dock ett är alldeles nödvändigt och det är,

att arbetarklassens kvinnor komma till en bestämd och enig uppfattning i denna för dem så viktiga sak.

Som bekant har agitationskommittén yrkat på inkallandet af en partikongress i och för behandling af kvinnornas rösträttsfråga, och spörjsmålet härom kommer till behandling i landets alla arbetarekommuner.

Då emellertid senaste kongressen år 1905 behandlade frågan och riksdagsfraktionen vid denna erhöi fria händer ifråga om taktiken är det väl tvifvel underkastadt huruvida en kongress verkligen kommer till stånd. Däremot kommer en konferens, bestående af ombud från alla kvinnliga politiska och fackliga kvinnoorganisationer i Sverige att anordnas i Stockholm i januari eller februari 1907, på inbjudan af Stockh. allm. kvinno-klubb och Kvinnornas fackförbund.

Det är själfklart att kvinnornas rösträttsfråga vid denna konferens blifver en hufvudfråga. Det gäller då att komma öfverens om, huru man bör gå tillväga och hvilken taktik som alla arbetarklassens kvinnor kunna samla sig om.

Alla arbetarklassens kvinnor

manas skriva sina namn på »Föreningens för kvinnans politiska rösträtt» petitionslistor, för att därigenom gifva styrka åt krafvet på allmän, lika och direkt rösträtt åt kvinnor. Det är först genom denna rätt vi kunna resa oss ur förtrycket.

R. G.

Upprop.

De kvinnor och män, som vilja hjälpa oss till rättvisa (se Eskilstuna-brevet) kunna uttaga listor för insamling af medel genom undertecknad. Det är vår fasta tro på arbetarklassens solidaritet, som för oss till kamp mot ett byråkratiskt rättssystem, och genom denna solidaritet skola vi segra!

Redovisning delgifves partipressen.

Ruth Gustafsson,
medlem af kommittén.
Adr.: Folket, Eskilstuna.

Från Eskilstuna kvinnoklubb.

Bref till Morgonbris.

Den 15 mars 06.

Denna klubb bildades på våren 1902 af fru Kata Dalström och kunde första tiden glädja sig åt liflig avslutning och intresse bland arbetarklassens kvinnor. Under årens lopp har likväl minskning af medlemsantal och en stagnation i klubbens arbete inträdt, beroende af olika skäl.

För att en politisk klubb bland arbetarklassens kvinnor riktigt skall kunna fylla sitt ändamål: att skola medlemmarne och agitera för socialismen, samt att förstå och tillvaratagna egna intressen som kvinnor och samhällsmedlemmar, är det nödvändigt, att våra manliga kamrater helt förstå betydelsen af, att kvinnorna äro med i de kämpandes led.

Inte endast tala om det på möten, i föredrag och skrift, utan verkligt arbeta för det, upplysa hustrur och kvinnliga anförvanter om dessa klubbars och kvinnliga fackorganisationers tillvaro, och mana till anslutning till dem.

Det är ett stort misstag i arbetarrörelsen att agitationen bland kvinnorna för politisk rätt och bättre ekonomi så litet har bedrifvits från början. Så har det varit här i Eskilstuna, såväl som öfver hela landet.

Nu visa sig tendens till en annan riktning inom arbetarrörelsen, genom soc.-dem. ungdomsrörelsens energiska arbete, och det är att hoppas att den fortsätter som den börjat, nämligen att taga kvinnorna med. Alla försök till unga »gubbaktigheter», att anse kvinnan, den där inte har rätt till anspråk på lifvet, skola obarmhärtigt elås ihjäl.

Klubben här i Eskilstuna räknar nu ett 40-tal medlemmar, energiska och målmedvetna arbetarkvinnor, hvilket ju bevisas af dess kraftiga ingripande i sedlighetsskandalen.

I känslan af de våldsdåd och skändligheter som dagligen begås af öfverklassen och kapitalistsamhället mot proletärkvinnorna, icke endast att deras arbetskraft utsuges för svältlöner och därigenom prostitutionen får nya offer från vår klass, utan äfven barnen skändas af samvetslösa män och bli utkastade i bottenlöst elände, anordnade klubben ett väldigt kvinnomöte den 25 febr. där det uttalades en indignerad protest mot myndigheternas sätt att handla i denna sak.

Som bekant försöker magistraten och en tidning på platsen föra själfva skandalen i skuggan genom att uppleta gamla och nya fel på den allm. åklagaren för att få honom försatt ur tjänstgöring just nu, hvilket förefaller oss, arbetarklassens kvinnor, som skäligen misstänkt.

Vi vilja för en enda gång ha likhet inför lagen, och genom enigt arbete skola vi försöka få straff på de män som skändat dessa 3 minderåriga flickor, och sedan ådragit dem sjukdomar, af hvilka den ena, enligt läkares utsago, är förstörd för lifvet.

Vi anse och känna denna skandal och magistratens tillvägagångssätt, som en skymf mot hela den arbetande klassens kvinnor. Därför beslöt det stora kvinnomötet att hjälpa till att få rätt i saken genom en jurist åt flickorna. En kommitté tillsattes att utsläppa bidragslistor och anskaffa jurist, hvilket lyckats, i det att advokat S. Dahlbäck åtagit sig saken och fått fullmakt från flickornas föräldrar att föra deras talan i rättegången. Det är att hoppas att arbetets kvinnor och män i Eskilstuna och hela landet hjälper kommittén i dess uppgift att samla in medel, och skola vi visa, att nu går det inte längre att plundra oss både till kropp och själ.

Klubben har 2 möten i månaden, ett ord. och ett offentligt, vid hvilket senare det alltid diskuteras viktiga frågor, i förening med ett enkelt samkväm.

Dessa möten äro af stor betydelse för skolning af medlemmarne och spridandet af idéerna, och rekommenderas åt de öfriga kvinnoklubbarne inom partiet.

Den 1 april anordnar klubben ett stort möte med föredrag i kvinnornas rösträttsfråga, och med syfte att bilda en rösträttsförening. Det är glädjande att initiativet till detta tages af klubben, att agitationen för denna fråga föres af arbetarklassens kvinnor, emedan de mer än några andra behöfva rösträtt och inflytande på lagar och samhällsutveckling, enär de mest lida under dess orättvisor och ensidiga lagstiftning. Det är äfven att hoppas, att de manliga kamraterna inte försöka slå ihjäl denna början till agitation i den nervösa ängslan för deras »egen fråga», utan låta oss, utan tryck, arbeta för vår sak med de

medel vi anse, att den bäst främjas. Klubben kan nog räkna sig till en viktig länk i arbetarrörelsen här med det arbete och mål den har sig föresatt, och hoppas vi, att ett lifvigare intresse knytes vid dess med- och motgång i arbetet för det hägrande målet: mänsklighetens lycka i ett ordnadt samhälle.

Ruth.

Hemindustriutställningen i Berlin.

Från medio af januari till slutet af februari månader afhölls i gamla akademins lokal i Berlin, Unter den Linden 38, en utställning, som i mångt och mycket skilde sig från de utställningar man annars är van att bese. Här handlade det om en utställning af — *eländet*.

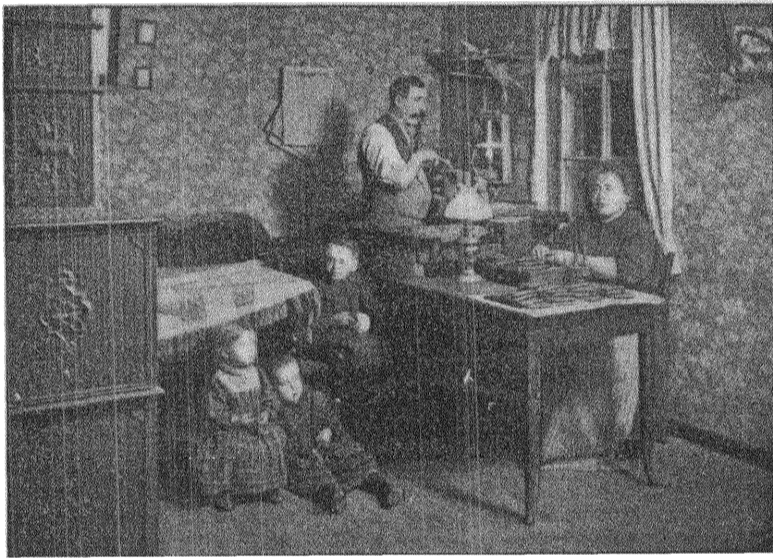
Hemindustrien är kapitalismens mest raffinerade form. Redan i förra numret af »Morgonbris» har jag skildrat, huru kapitalisterna förstå att slingra sig undan arbetareskyddslagarna och försäkringslagarna o. s. v. genom att låta arbetet eller vissa delar af detsamma tillverkas i arbetarnes

21 pfg., för den blåa skjortan 21 pfg och för lanneskjortor 6 2/3 pfg pr timme. Lannesömmeriet är för öfrigt en af de mörkaste punkterna på utställningen. I Berlin ha inom dam- och lannesömmandskonfektionerna männen en arbetsförtjänst på 24 pfg i timmen; sömmerskorna komma på en förtjänst af 12 till högst 26 pfg (allt efter de kvalitéer som förfärdigas) pr timme. Arbetslokal: vanligtvis *köket*.

I Herfvud uppnås inom lannesömmandskonfektionerna med en arbetstid från 10—12 timmar dagligen en veckolön af 9,12 till högst 20,80 mk. Timlöner på 8 till 10 5/8 pfg visar Breslau; i Darmstadt förtjänas på skjortor 6 pfg i timmen och för barnförkläden betalas i Leipzig 8 1/3 pfg pr timme.

För damjacketter, som af en skrädderiarbetare *med familj* framställas i München, uppnås en veckoförtjänst af 14,85 mk. Ännu sämre betalas det för *barnkläder*. För en gosskostym betalas i M.-Gladbach 48 till 54 pfg i arbetslön, arbetstid 2 1/2 till 3 timmar, timlön alltså ungefär 18 pfg. I *Stettin* uppnås för samma arbete endast 8 pfg, i Berlin 15 5/7 pfg i timmen.

Korsettsömmeriet i Oelsnitz inbringa pr timme 12, 12 1/2 till högst 18 pfg. Härvid sysselsättes hela familjen, eller en sömmerska med hjälp

FRÅN HEMINDUSTRIUTSTÄLLNINGEN I BERLIN.

hem. Och jag skildrade i denna artikel, huru arbetaren med hela sin familj härvid bindes vid sin usla bostad, som på samma gång utgör såväl arbetsverkstad som sofrung, kök och dylikt; huru arbetstiden utsträcker från tidigt på morgonen till sent på natten och huru lönen tryckes ned till ett minimum, som gör, att hela familjen, äfven barnen på tre eller fyra år, måste skruvas in i kapitalets tjänst för att familjen skall kunna förtjäna det nödvändigaste till lifvets uppehälle.

Den nu afslutade utställningen har med ett slag gjort hela allmänheten uppmärksam på dessa förhållanden och det, som hittills endast utpekats såsom »socialdemokratiska fantasier» har af själfva kejsarinnan måst erkännas såsom oerhördt och: »det kan icke gå så långre».

Men låtom oss ett ögonblick se på själfva utställningen och vända vi oss då framför allt till *konfektionerna*, som ju också i Sverige under de sista åren mer och mer blifvit förlagd i arbetarens hem. Den första stora salen i gamla akademien är helt upptagen af konfektionerna och det tyska skräddareförbundet har samlat ett utmärkt material. Där intresserar framför allt uniformskrädderiet i Berlin och Kiel. För uniformrockar för posttjänstemän betalas i Berlins hemindustri en arbetslön af 3 mark pr styck, arbetstid 10 timmar, tråd, silke och garn måste arbetaren hålla sig själf; detta utgör ungefär 30 pfennig pr rock, så att arbetsförtjänsten slutligen uppgår till 27 pfennig i timmen. Vid arbetet för marinen i Kiel förtjänas: för byxor

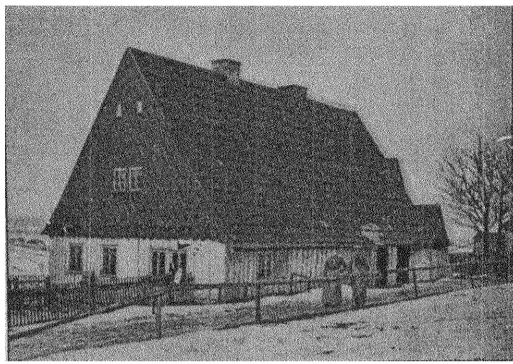
nen på dagen. Mannen är sysselsatt med att göra nyss utborrade knappar *slåta* (»glätten»). Hustrun är cigarrmakerska och är vid bordet sysselsatt med sitt handverk, under det de 3 småtingarna helt blygt men nyfiskt ha sina ögon fästa på fotografen, som upptager bilden: Rummet har ett luftutrymme af 34,986 kubikmeter och bebos af fem personer, så att på hvarje person komma knappast 7 kubikmeter; (precis räknat 6,999 kubikmeter).

Den andra bilden visar oss en knappmakare, sysselsatt med svarfning af knappar, alltså att svarfva in mönstret på framsidan af knappen. Arbetet erfordrar största uppmärksamhet från arbetarens sida. Ej mindre än ungefär 1,500 olika mönster fabriceras. Hustrun är sysselsatt såsom knapp-sömmerska. Också detta arbetsrum tjänar till kök och samtidigt sofrum för barnen om dagen. De små inandas alltså från första dagen af sin lefnad dammet från arbetet. Rummet som bebos af 7 personer, innehåller 34,875 kubikmeter luftutrymme eller pr person 4,982 kubikmeter. Reflektioner öfverflödiga.

Träindustrin är vidare leksaksfabrikationens område. I Sonneberg, Schwartzwald o. s. v. framställas alla möjliga små leksaker i trä: djur, båtar o. d. Från *Erzgebirge* bringar utställningen en hel del sådana hemindustriens alster. Så få vi veta, att vid fabrikationen af sådana små djurfigurer (hästar o. d.) två män och en kvinna arbeta tillsammans 216 timmar för en sammanlagd arbetsförtjänst af — 8,50 mark eller 2 pfg. pr timme. Små segelbåtar inbringa 2 1/2 pfg. i timmen! De för små gossar så begärliga fästningarna af trä visa också en rätt drastisk bild: en man arbetar 72 timmar i veckan såsom *fabriksarbetare*. Han sysselsätter sig vidare 18 timmar pr vecka i hemmet, alltså såsom hemarbetare; här arbetar hustrun 72 timmar och 4 barn tillsammans 150 timmar i veckan, de 6 personerna tillsammans alltså 240 timmar pr vecka och förtjäna för detta arbetskvantum tillsammans 3 mk. För 12 dussin (144 stycken) griffellådor erfordras 17 arbetstimmar, som inbringa 2 mk., men arbetaren måste själf släppa till materialet och hyra för en såg. När detta afdrag gjorts får han en ren förtjänst af 4 1/2 pfg. pr timme. Den världsbekanta blyertspennfabriken *Johann Faber* i Nürnberg låter *polera* blyertspennorna i hemindustrien (det öfriga göres i fabriken); 75 timmars arbetstid för en kvinna med 20 timmars hjälp af ett barn inbringade båda en arbetsförtjänst af tillsammans 5 mark.

Metallindustrien visar oss likaledes oerhörda förhållanden. Tenssoldater inbringa en man med hustru och 2 barn, alltså 4 personer tillsammans en förtjänst på 10 pfg. i timmen, men de måste själfva hålla sig med färg och pensel. En arbeterska, 31 år gammal, förtjänar för lackering och sammansättning af bleckvaror 6,50 mk. pr vecka. En 65-årig gammal kvinna filar stöfveljärn och förtjänar därvid 2 pfg. i timmen.

Vi se vidare en annons ur ett borgerligt blad, genom hvilken »anständigt folk» sökes för lönande hemarbete, som bekvämt *utan att väcka uppseende låter transportera sig* i små korgar och som skall inbringa en duglig arbeterska pr dag mark 1,50. Det ger oss en ny inblick i förhållandena, nämligen att det härvid handlar om kvinnor ur de »bättre» (borgare- och ämbetsmannaklasserna) som sysselsätta sig med hemarbete för att på detta sätt förtjäna något till det »ståndsmässiga» uppträdet *utåt*. Jag kan icke kommentera detta bättre än jag gjorde i mitt referat för det tyska metallarbetareförbundets veckotidning »Metallarbeiterzeitung», där jag skref: »Dessa kretsars skamliga hyckleri, som uppdragas genom denna annons, verkar ännu mer deprimerande än själfva eländet».

FRÅN HEMINDUSTRIUTSTÄLLNINGEN I BERLIN.
Bostadshus för hemarbetare.

Hattmakeriet visar en intressant fars. Tyskarne importerar från England gamla utslitna cylindrhattar — egentligen är det bara den genomsvettade stommen, gamla lumpor. Men likväl, hemarbetarna erhålla dessa, af grossisterna till ett pris af 12 mark pr dusin och arbeta upp dem med sidan, så att de åter gå ut i handeln. I en sådan hatt fann jag på utställningen det engelska vapnet och följande ordspråk: *Honny soit qui mal y pense!* eller på svenska ungefär: »skam öfver den som tänker något stygt därvid!» Eller en annan liten sinnrik bild: ur bokbindarefacket voro väggtäflor, »stickerier» (i Sverige mindre bekanta, men i tyska hem mycket vanliga). Ett sådant »stickeri» var försett med kejsar Fredriks valspråk: *Lerne leiden ohne zu klagen*. (Lär att lida utan att klaga.) Egentligen blodigt hän, ty den inbringade en arbetslön af — 12 pfg. pr timme!

För öfrigt voro alla möjliga brancher representerade: sådelmakeriet, portföljmakeriet, skoindustrin, mössmakarne, konstgjorda blomindustrin, textilindustrin o. s. v. och hvart man såg, samma bild: *elände*. Under intrycket, som detta vid hennes besök gjorde på henne, skall käjsarinnan ha utropat: »det är omöjligt, det kan icke gå så längre!»

Nej visst icke. Den socialdemokratiska riksdagsfraktionen har därför också inlämnat ett omfångsrikt förslag till lag för det hemindustriella arbetet. Förslaget fordrar *verkstäder*, förbud mot barnarbetet, registrering af verkstäderna och deras arbetare, införande af lönelistor o. s. v. samt deras ställande under yrkesinspektionen. Vidare fordras bestämmelser öfver arbetslokalernas sanitära förhållanden, införande af en fritid från klockan 8 på aftonen till 6 på morgonen. Ytterst viktig är vidare fordran på minimilöner, som skola fastställas genom kommissioner under ledning af yrkesinspektören inom distriktet eller genom de nu för handen varande förmedlingsinstanserna vid yrkesdomstolarne. Att sjuk-, olycksfalls- och invaliditetsförsäkringens utsträckande också på hem- och husarbetare fordras är själfskrifvet, då det är en lika gammal som absolut nödvändig fordran från de organiserade arbetarnes sida.

Detta är i korta drag en liten teckning af hvad denna anmärkningsvärda utställning fört i dagen. Den som besökt den vet bäst att skatta det betecknande utställningsplakat, som stammar ur fru Käthe Kollnitz skarpa penna. Plakatet visar en afmagrad hemarbeterska i hvars anlete lungnoten återspeglas och hvars liflösa, indifferent blick förräder, att, för att tala med Runeberg, »hon ej ens som stöld har njutit en fröjd i sin lefnadsdar».

Den tyska hemindustrin sysselsatte vid yrkesräkningen den 14 juni 1895 ej mindre än 402,406 arbetare, däraf 164,814 kvinnor. Sedan dess äro nära 11 år förgångna och antalet är i dag utan tvifvel betydligt högre. Räkna man till ofvan nämnda summa alla de, som själfständigt eller såsom mellanmästare, eller också bredvid sitt egentliga yrke bedriva hemindustriellt arbete, så borde i dag utan prut nära nog en million människor i Tyskland lida under det industriella hemarbetets förbannelse. Att natio-

nens egen välfärd fordrar statens ingripande, är utan vidare klart. Om de härskande klasserna i Tyskland ha nog förståelse af denna tungt vägande sociala frågas betydelse, eller om de vilja fortsätta i sin kortsynta politik, kommer snart att visa sig vid behandlingen af den socialdemokratiska motionen. Säkert är, att också i denna fråga socialdemokratin ensam uppträdde såsom kulturens bärare i Tyskland.

Wilhelm Jansson, Berlin.

Kooperativa Syfabriken Linnéa.

Du skall skriva något om syfabriken, vi måste ha något om den i Morgonbris. Ja, så sade fru Sterky till mig härom dagen. Jag lofvade att göra så godt jag kunde, men det var lättare sagt än gjort, ty hvad skall man skriva om en fabrik som ännu inte existerar annat än på papperet.

FRÅN HEMINDUSTRIUTSTÄLLNINGEN I BERLIN.

Men det kunde likväl vara något att tala om — nämligen tanken på dess uppkomst, och dess framtids mål.

Bekymren ifråga om hur man skulle kunna få en drägligare tillvaro har nog hvilat på djupet i mången sömmerskas själ, när de ha insett huru de utplundrats, huru de trots det mest trängna och ihärdiga arbete ändå få svälta sig fram dag efter dag; ingen hvila, ingen förstörrelse, ingen människovärdig tillvaro, endast böja sig under en stel och hopplös resignation. Jag menar för dem som inte förlorat hoppet, de som ha ett lite grand välgörande trots i sinnet, de som förstå att alla människor ha lika rätt till lifvets lycka och glädje, det är hos dessa män och kvinnor som aldrig tanken hvilat utan ständigt söker nya mål och nya områden till att förbättra såväl sin egen som sina klasskamraters ställning.

Idén om en kooperativ syfabrik — tror jag fick rätt fäste ibland oss just under konflikten vid Centralpalatset under våren 1905. Vi minnas ju alla huru en brutal arbetsgifvare kastade ut sina sömmerskor för att de ville ingå i sin organisation, och vi minnas ju alla huru högerpressen och polisen försökte blåsa upp denna konflikt till en storm emot arbetarna genom den riksbekanta Kjönsbergshistorien, hvilken, trots alla ansträngningar, blef ett ömkligt fiasko.

Alltnog tanken på kooperativ produktion var väckt inom sömnadsbranschen ibland oss, vi hade ett par möten för att belysa och diskutera frågan, ett på våren i Stockholms allmänna kvinnoklubb och ett på hösten

i Kvinnornas fackförbund. Så en dag i november voro styrelserna för alla kvinnliga fackföreningar och kvinnoklubbar i Stockholm genom Kvinnornas fackförbund kallade till ett gemensamt möte i Folkets hus, och där beslöts bildandet af en förening för en kooperativ syfabriks startande och en kommitté tillsattes för att utarbeta kostnadsförslag och stadgar för den nya föreningen. I januari d. å. var kommittén färdig med sitt arbete och föreningen konstituerades under namn af Kooperativa Syfabriken Linnéa.

Men nu gällde det att skaffa pengar. Kommittéradet hade kommit till ett kostnadsförslag på en 8,000 kronor ungefär. Hvar skulle man få dem ifrån? Jo, just genom oss själfva, genom att vädja till den aldrig sviktande solidariteten bland våra fackorganisationer och dess enskilda medlemmar. Listor utsändes för tecknande af andelar, hvarje andel kostar 5 kr. och har föreningen sört för att afbetalningen kan ske i så små poster som 25 öre genom att tillhandahålla kupongmärken, så att enskilda personer, med små inkomster, kunna bli andelsägare om de blott vilja. Och när vi tänka på, hvilken stor betydelse detta företag har just för arbetarklassen, så bör väl ingen af oss tveka att dra sitt strå till stacken.

När vi inse att det är åt oss själfva

vi arbeta och hos oss själfva vi köpa de beklädnadsartiklar vi behöfva använda och förtjänsten därigenom tillfaller oss själfva. Som det nu är, får ju arbetaren ofta köpa dåliga varor till högt pris, deras kvinnliga anförvanter få tillverka dessa varor för svältlöner och kapitalet skördar profiten.

Om det är möjligt, så har föreningen tänkt starta fabriken i höst, så blygsamt som möjligt till att börja med, endast ca 10 à 12 sömmerskor; men framtidsmålet är för tidigt att tala om ännu, och det skulle om jag försökte därmed, föra mig allt för långt bort i mina »egna drömmars värld. Jag vill endast ställa en mening till alla Morgonbris' läsare och läsarinor att understödja detta företag, ty säkert är att om det lyckas — och det *måste* lyckas — så skall det blifva ett af de mäktigaste medlen att höja vår egen klass' kvinnor ur det tillstånd af armod och elände, hvarunder så många tusenden af dem kämpa en hopplös, förtviflad kamp för en eländig tillvaro.

Anna P-n.

Ett trosbegrepp är ett pappersmynt, som blir värdelöst, när det ej längre inlöses med känslans ädelmetall. — — — Historien visar oss tankens och trons marker strödda af nu värdelösa papper, som dock en gång ansågos vara värden så stora, att man för dem under århundraden mördade hvarandra.

Ellen Key.

En fråga.

Då satt ett nygift par ve en spis: å gammal va ho. Ho va le som ris, ho var surögd å uttäck på alla di vis, ho va tannlös och vettlös å vessen. Han va vacker å trinn som en fin liten gris, hans öga va ongt å blankt som en is, å hans hår va i kruller; å fin som e flis va den lilla munstaschen i spessen. Men han satt där och molteg å glodde i väj, å kärnga sa: Ä du sorgsen, säj! du har goss, du har gål, du har grunn; du har mäj,

vafför ä du då lessen!

Jong på Hea.

Utvecklande samkväm.

Det är ju, eller skulle ju vara en njutning att arbeta och göra sin plikt. Det är ens plikt att efter omständigheterna, helt eller delvis bidra till sitt eget och familjens uppehälle, och därför händer det att vi kvinnor af arbetsklassen ha haft tillfälle till njutning den ena dagen efter den andra, så långt man minnes tillbaka och samma tillfälle skola vi få så långt man kan tänka sig in i framtiden. Denna njutning från tidigt på morgonen till sent på kvällen, ja, ofta dygnet om, gör att man stundom kan bli riktigt öfvermått därpå. Då känns det skönt att få komma ut och tillsammans med andra åhöra föreläsningar, musik och sång, deltaga i diskussioner etc., allt en välbehöfelig omväxling i enformigheten.

Nu för tiden erbjudes det till varierade pris dylik omväxling i mängd, men enastående i sitt slag torde de samkväm vara, som gå under namn af »Tolfterna», dessa af *Ellen Key* bildade aftoncirklar, där öfver- och underklassens kvinnor få komma tillsammans och utbyta tankar i olika ämnen. Stiftarinnan, som i vårt samhälles klassindelning icke sparat något godt för framtiden, har velat genom dessa samkväm gifva de olika klassernas kvinnor tillfälle att *lära känna och förstå hvarandra*, och genom ett närmande från båda hållen göra gränsen mindre markerad. Vi känna det också så, och det är med hopp om ett godt verk vi infinna oss vid de samkväm som anordnas under vinterns lopp.

Planen för samkväm är: gemensam tedrickning (obs. ej fattigbjudning) föredrag, musik (oftast sång), deklamation, med rätt för hvar och en som har lust att medverka, samt diskussion i alla tänkbare ämnen, dock helst aktuella. En och annan gång, särskildt vid julen, roa vi oss med lekar och med dans, och gamla julvisor äro mycket gouterade i vår krets.

Man vill påstå att vi kvinnor icke med samma precision som männen sköta en debatt. Härom ämnar jag ej tvista. Men ett är säkert: ännu aldrig har en diskussion afkortats i våra samkväm för att låta dansen begynna. Tvärtom, diskussionerna äro de mest omtyckta nöjena, och naturligtvis äfven de mest uppfostrande. Vi arbetsklassens kvinnor må dock komma ihåg att icke ensamt vi, utan äfven våra systrar ur öfverklassen behöfva fostras, och detta kan till stor del ske därigenom, att vi alltid ärligt säga vår mening när det gäller.

Det vore önskligt att sådana samkväm kunde bildas litet hvarstades i landet för att kunna få till stånd ett närmande mellan de olika klasserna.

A. C-n.

Fram för den kooperativa idén!

I Stockholm har på initiativ af kvinnliga organisationer bildats en kooperativ förening, hvars namn är

"Kooperativa Syfabriken Linnéa,

förening utan personlig ansvarighet».

Föreningens ändamål är att tillverka och försälja beklädnadsartiklar (hufvudsakligen underkläder för såväl kvinnor som män) samt bedriva annan därmed sammanhängande verksamhet.

Medlemsskap kan vinna af såväl enskilda personer som organisationer. Inträdesafgiften är 50 öre. Föreningen är grundad på andelar å fem (5) kronor, hvilka få betalas antingen kontant eller ock genom afbetalning. Hvarje medlem skall hafva minst en andel.

Af uppkommen vinst skall, sedan afsättning till fonder verkstälts, utdelas högst fem (5) % å andelskapitalet och återstoden fördelas med lika procentsats å köpta varor och arbetspersonalens årslön.

Föreningen inbjuder härmed till medlemskap enskilda personer, konsumtions-, nykterhets- och fackföreningar m. fl. organisationer, som inse betydelsen af en kooperativ syfabrik.

Enskilda personer, isynnerhet hvad Stockholm vidkommer, kunna därigenom tillgodogöra sig *själfva* den vinst, som eljes tillfaller respektive mellanhänder.

Konsumtionsföreningarna böra ha en särskild anledning att som medlemmar ansluta sig till detta företag. De försälja ju sådana produkter, som här komma att tillverkas, och syfabriken blir således en fortsättning i deras arbete att undanskaffa mellanhänderna, och såmedels tillgodogöra sig fabriksvinsten.

Af fackföreningarna vänta vi att de speciellt skola intressera sig för *detta* kooperativa företag, enär det äfven vill söka åstadkomma en löneförbättring på ett område, där arbetskraften betalas allra lägst. Vi behöfva endast nämna, att t. ex. för enklare mansskjortor och arbetsblusar betalas 7 1/2 öre pr styck i arbetslön. Sådana siffror tala för sig själfva.

Fackföreningarna kunna här bidra till fabriken förverkligande, dels genom att själfva teckna andelar och dels genom att tillsätta kommittéer, hvilka så kraftigt arbeta för saken, att hvarje medlem inom fackföreningen kommer att lösa minst en andel.

Allt talar för, att det är en nödvändighet att börja med kooperativa företag just på detta område, enär arbetslönerna äro till ytterlighet nedpressade. Att det ej är omöjligt att omsätta kooperationen äfven på områden, som äro nedpressade, ha vi bevis från utlandet. Tänker man rätt på saken, förefaller det också vara så, att den industri, som betalar låga löner, minst af alla bör uppehålla några onödiga mellanhänder, hvilka med sin profit tynga densamma.

Med hänvisning till ofvanstående vädja vi till alla att bidra till föredragets framgång. Denna vädjan gäller ej blott dem, som personligen kunna hafva fördel af densamma, utan alla som tro på och arbeta för en förbättring af nu rådande förhållanden.

Å föreningens vägnar:

Styrelsen.

Andelsteckning kan ske och närmare upplysningar erhållas å nedanstående ställen:

Kooperativa Förbundet,

Mästersamuelsgatan 68.
Öppet 9—12, 2—6. Tel. allm. 216 78.
Riks. 96 05.

Centraförbundet för socialt arbete,

Lästmakaregatan 6.
Öppet 12—3. Tel. allm. 193 22.

Tjänarinneföreningens Expedition,

Grefturegatan 20 C. ö. g.
Öppet 11—4. Tel. allm. 94 39.

Fru Anna Westman,

Birkagatan 15 4 tr.
Öppet 1—3. Tel. Vasa 23 58.

Fru Anna Pettersson,

Svartensgatan 8 B ö, g. 1 tr.
Tel. Maria 3 74.

Fröken Anna Johansson,

Kronobergsgatan 3.
Öppet 8—10 f. m. Tel. Kungsh. 10 24.

Postadress: Kooperativa Syfabriken Linnéa, Grefturegatan 20 C. ö. g.
Stockholm.

Vintertid.

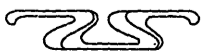
*I vinterskrud stå träden af snö och frostens glitter
Och molnens gråa töcken öfver jorden seglar fram.
Kring skog och vida marker hörs en ton så tung och bitter,
Då vintervinden sveper emot bergens höga kam.*

*Och sommarminnen stiga att bringa allt och alla
En stark, okuflig längtan i hvardagstankars kif.
Det är att skåda solen, som inre röster kalla;
Att värmas utaf strålarne från stora källan lif!*

*I vintertunga tider, när all naturen drömmar
Vill anden pressas samman och ångesten få makt.
För blick som ångsligt spejar då kulna dagar gömmer
Den fria, blåa rymden öfver vandringsmännens trakt.*

*Men sticker solen fram genom brustna töckenskyar
Då lockar åter hoppet till nya strider ut!
Och hvita vidder blända oss, — de domnad kraft förnyar,
När vandrigen i mörker — för stunden fått ett slut!*

Hjalmar Gustafsson.

Arbeterskorna och nutidens kvinnofråga.

af

Clara Zetkin.

III.

Kvinnan och offentliga lifvet.

(Forts. fr. nr 4 1905.)

Hvad beträffar öfriga lagar, öfriga förhållanden inom staten och samhället, så trycka de lika kännbart på arbeterskans tillvaro som på arbetarens. Skatter och pålagor tynga henne som producent och som konsument, den kapitalistiska staten och den enskilde kapitalisten finna tusende tillfällen att beröfva henne något som är absolut outhärligt för hennes tillvaro. Å ena sidan kringskäres hennes förtjänst, å andra sidan fördras de artiklar hon behöfver, och om hennes budget slutar med ett stort deficit (brist), så är samhället nog ädelmodigt och moraliskt att hänvisa henne till prostitution, »den bestående ordningens säkerhetsventil». Att tillägga, såsom fullt naturligt, är att samhället inrättat det så, att hon äfven där måste gifva sitt tionde till utplundrarne, ja ofta till och med till staten och kommunen. Hvarje diplomatiskt schackdrag, hvarje börsmanöver kan komma hennes lön att sjunka eller till och med helt och hållet beröfva henne existensmedlen. Kriserna som framkallas genom den tygellösa spekulatjonen kasta kvinnorna i tusental på gatan, driva dem in på sjukhusen, på bordellerna. Krig förstör det industriella lifvet och beröfvar henne förtjänst under årtal. Det gifves intet förhållande i hennes tillvaro som icke kommer henne att känna sin nära afhängighet af *samhället* och dess inrättningar.

Hur skall man då kunna begära att hon skulle stå gentemot det offentliga lifvet med slutna ögon, med döfva öron, med händerna i skötet, att hon icke skulle begära sin smula rätt där hon måste fullgöra sina centnertunga plikter? Den industriella arbeterskan, som är en viktig faktor i den nationella produktionen, som med sin svett och blod frambringa nationalvälmåga, men själf därigenom nästan bringar sig till tiggarskåpan, hon skulle icke en gång ha rätt att rådslå om sina intressen, att välja sådana representanter till de lagstiftande och verkställande korporationerna, om hvilka hon har den öfvertygelsen att de verkligen ha folkets väl för ögonen?

Liksom kvinnan kastades ur familjen tillika med sin produktiva verksamhet, likaså måste hon också i sitt tänkande och kännande ryckas ur huslighetens trånga krets, måste omplanteras från familjen till mänskligheten. Kvinnan skall icke mera förkrympa bakom den husliga härden, hon skall lefva i samhället; de allmänna solidaritetskänslan, som kvinnan hitintills i så hög grad saknat, måste träda i stället för den trångbröstad, i högsta grad egoistiska familjekärleken.

Kvinnans ekonomiska betydelse som produktiv kraft måste äntligen få en motsvarighet i hennes politiska och samhällsliga rättigheter. Att göra den politiska medborgarrätten beroende af kvarlevor från gamla tiders krigar-republiker och neka kvinnan denna rätt därför att hon icke gör krigstjänst, detta är en åskådning, så löjlig att den hörde till skräpkammaren ända från den dag, då nationalekonomien påvisade, att *allt* samhälligt, nyttigt och nödvändigt arbete är af lika värde. Att förklara kvinnans arbete af ringare värde än mannens arbete är ett utslag af den hierarkiska anda, som inelade de olika samhällsliga arbetena i »högre» och »lägre», »bättre» och »sämre» och satte upp såsom det högsta och äldste på samhällsstegen — kupongklippning.

Till skräpkammaren ock med den gamla, platta invändningen att kvinnan saknar förstånd, mognad för det politiska lifvet! För att deltaga däri fordras blott sundt människoförstånd, praktiskt sinne, klar insikt om sina egna intressen och deras samband med det allmänna bästa. Kvinnan kan icke förvärfva sig politisk och ekonomisk skolning bakom ugnen, denna skolning är tvärtom en följd af de lärdomar erfarenhet och dem kan kvinnan med sin stora mottaglighet för kunskaper lätt förvärfva sig.

Hitintills har mannens egoism och vane-slentrianen lika mycket varit till hinder för det kvinnliga släktets deltagande i det politiska lifvet som kvinnans egen likgiltighet därför. Men den tvingande nödvändigheten och den fortfarande beröringen med ekonomiska och socialpolitiska frågor drifver henne dithän att äfven fordra sin rätt i politiskt och samhälligt hänseende, så att hon därigenom kan öfva inflytande på produktionsvillkoren, af hvilka hon beror.

Och i kraft af den roll hon spelar inom den nutida tillverkningen, hvilken för hvar dag blir mera betydelsefull, så skall hon ock erhålla sina socialpolitiska rättigheter med eller mot mannens vilja, ja *till och med mot sin egen vilja.* (Forts.)

Glöm aldrig!

Glöm aldrig att lifvet har skön poesi,
Men än mera prosa med hårdhet uti.
Glöm aldrig den krets som till dig blickar opp

Som ett stöd uti lifvets lopp.

Glöm aldrig att alla det sköna ej ser
Till följd af allt oskönt som grinar och ler.
Om i fjärran en hägrande syn du ser
— En oas hän i öknen som öde sig ter —
Glöm aldrig att tusenden längta som du
Dit bort till frihet och lycka och ljus.
Gif därför dem ledning på vägen.
Bland stenhårda tegar som lifvet oss ger
Lika tag bör vi taga — ej mindre ej mer
När vi delat på bördan — och teget gett skörd

Vi njuta den alla — utan rätt till börd
Som beöning för möda så trägen.

Glöm aldrig kamrat, om du när en topp,
Att din glädje blir half om ej alla nå opp.
Glöm aldrig att dela båd' glädje och sorg,
Där vi vandra så tungt öfver lifvets torg!
E. H.

Kvinnorna och fackföreningsrörelsen.

Linnesömmerskornas löner i Stockholm.

Med anledning af den å annat ställe i tidningen omtalade utställningen i Berlin, samt den i samband härmed stående fackföreningsrörelsen bland kvinnorna skriver Maudlin i Soc.-D. följande behjartansvärda uppsats:

För en del arbetsgifvare, för åtskilliga stora industridkare och handelsfirmor bör denna utställning ha varit en hvass nagel i ögat. Men den bör äfven ha varit något mer: en väckelse för kvinnorna, för arbeterskorna själfva. På samma gång som den varit ett bevis för hvad man bestått kvinnorna, har den varit ett högt bjudande bevis för *hvad kvinnorna tåla.* Den har sagt åt alla: »se där hvad de finna sig i, se där hvad de fördragit, se där, hur mycket mer kufvade kvinnorna ännu äro i jämförelse med männen!»

Männen ha under årens lopp kommit till insikt om att det inte är en *dygd* att tåla och fördraga hvad som är outhärligt, och arbetarklassens

män ha också under de senaste åren just härigenom vetat att förskaffa sig en respekt — som kvinnorna ännu ej ha.

Det är så naturligt att kvinnorna äro mera efterblifna i detta fall. (Här talas nu om våra arbetande kvinnor och i parentes sagt — skulle det ej i Stockholm vara lämpligt att också anordna en utställning af kvinnliga arbetsprodukter med prisuppgifter och lönetabeller, i likhet med den i Berlin?*) Det faller sig, som sagt, naturligt för kvinnorna att de icke med samma ifver och energi som männen hittills kämpat för sin rätt till rimlig betalning för sitt arbete. I kvinnans natur ligger en skygghet för offentligt framträdande, en viss konservatism, som får henne att söka göra det bästa möjliga af hvad som är, i stället för att ersätta det med något nytt. Och man förstår hennes brist på företagsamhet härvidlag ännu bättre, om man tänker på, hur hon särskilt som moder skall ha svårt att besluta sig för att riskera att beröfva barnen den brödsmlan hon nu kan ge dem. Mannen går ut på möten och föredrag, han stärks genom samtal med kamrater och vinner härigenom en allt mer ökad solidaritetskänsla — kvinnan sitter hemma, har hon barn, så har hon alltid dem för sina ögon, alltid först och främst omsorger för dem, och tanken att hon skulle vedervåga den relativa tryggheten för ett ovisst hägrande mål blir henne allt svårare att smälta.

Men att förstå kvinnornas obenägenhet att förbättra sin ställning är ej detsamma som att gilla den. Den tid är nu kommen då hon måste våga något, då hon måste se förbi ögonblickets kraf mot framtidens. Hennes handlingar motiveras nu ofta af omsorgen för barnen och för hemmet — ja väl, men genom att skapa sig en bättre ställning hjälper hon äfven dem mer, gör hon deras framtid ljusare, än genom att stå stilla i svåra olidliga villkor.

Kvinnorna ha svårt att se saker i stort och de sakna mod, om än deras offervillighet är gränslös. Granskar man nu de pris som betalas för kvinnoarbete, då inser man, att offervilligheten här icke är på sin plats. Här bör modet och ansvarskänslan rycka in, modet att vilja skapa en endast *dräglig* tillvaro åt sig (och barnen), modet att vilja resa sig i kampen för ljus, hälsa och krafter, modet att vilja föra fram en rättfärdig sak. Ty ingen som får siffrorna för ögonen skall kunna förneka, att det är en rättfärdig sak, det gäller.

Vi lämna här några sifferuppgifter på *länssommerskornas löner* i Stockholm. Det är billiga, enkla saker det är fråga om, men så tala då också arbetslöserna sitt eget språk!

För damlinnen betalas i arbetslön från 1,50 till 3 kr. pr dussin, för underkjolar 0,65 till 2 kr. pr dussin, för bomullsklädningsar 3,60 till 9 kr. pr dussin, för blusar 1,50 till 4,80 pr dussin, för förkläden 0,50 till 0,90 pr dussin.

Mellangraderna i fråga om blusar ställa sig sålunda: 2,50, 3,00, 3,50, 4,80, i fråga om underkjolar 1,25, 1,80, 2 kr. samt för förkläden 50, 85 och 90 öre.

För herrartiklar stå lönerna icke högre: Skjortor, hvita, från 85 öre, 90, 1,25, 1,50, 1,60 och 2 kr.

Skjortor, kulörta, 1,50, 1,75, 2 kr. Blusar, 1,00, 1,75, 2 kr. Kalsonger 75 öre, 80 öre, 1,25.

Allt pr *dussin*.

Att sy, stygn för stygn, tolf daglinnen, trampa och sy för brinnande lifvet plagg efter plagg, och för hela trafven få 1 kr. 50 öre! Eller bomullsklädningsar, som ändå fordra mycket arbete, hur enkla de än äro — för tolf hela klädningar, säger tolf klädningar, får sömmerskan en betalning af 3 kr. 60 öre!

Man skulle tycka, att då det i alla

fall finns högre lönegrader, som här ofvan nämnes, skulle ingen nöja sig med det sämsta, ingen skulle gå till de arbetsgivare, som betala lägst, då man vet, att det dock *finns* de, som betala högre! Men — tillgången är stor, det finns så många, som behöfva arbete... Och då en arbetsgivare ser, att han får folk, trots sina till ett minimum nedpressade löner — då ser han heller ingen anledning att höja lönerna.

Men kvinnorna ha ett hjälpmedel — *fackföreningarna*. De ha sett hvad deras män, fäder och bröder utträttat med detta att sluta sig samman om sitt eget och allas bästa, och de ha säkert många gånger bitert känt, hur nödvändig en sådan sammanslutning vore. *Utän* den går det ej, men med den — med den skulle de vinna en värld.

Om det endast blefve kvinnorna klart hvad de förmå, när de blott vilja, om det blefve dem fullt klart, att resignation och foglighet är en *orätt*, när det gäller deras barns och ofödda släktens väl, och att modet att vilja något skall förskaffa dem en lika stor andel af den respekt, som de se komma deras män till del, då skulle de ej skygga tillbaka för att — gå in i fackföreningarna. Ty det är medlet och de böra veta det — då de sett på så nära håll hvilken styrka, som innefattas i detta enda ord!

Från världens nordligaste kvinnoklubb.

Långt däruppe i Lappmarken, ett hundra och sjuttiofem kilometer (17 1/2 mil) norr om om polcirkeln ligger Kiruna stora gruvsamhälle, Lappmarkens största stad, och där ha vi världens nordligaste kvinnoklubb.

Då jag första gången, under det *Riksgränsbanan* byggdes, besökte Kiruna, fanns där blott några eländiga »jordkulor» och nybyggarekojor — och en storartad stadsplan. Nu, efter blott några få år, är Kiruna en stad med cirka 8,000 själar som dagligen och stundligen går framåt. Där finnes magnifika bostäder för gruvsamhällets tjänstemän, ej mindre än två stora förstklassiga hotell — och legio af små dito samt skolor, med föreläsningssalar och bibliotek nu där uppe i Kiruna. Och där finnes kapell och goodtemplarhus och först och sist vårt eget »Polkets Hus» — som minnsann godt uthärdar en jämförelse med våra »Egna Hem» där »sör ut».

Själftva läget är det härligaste man kan önska sig för en stad.

Med Luossavaarafjället till bakgrund ligger Kiruna terrassformigt ordnad, inbäddad i en skog af dvärgbjörk — som om sommaren stå där lummigt gröna — och om vintern stråla så underbart i sin rimefrostskrud.

Och där nere i »Kitteldalens» boten ligger Luossajärvisjön glittrande i solen om sommaren — nu bunden under sitt hvita snötäcke.

Midt emot på andra stranden reser sig Kirunavaara med sina terrasser å hvilka de elektriska lyktorna om kvällarna lysa och glimma, förvandlande stenjätten till ett fépalats. Och rundt sjön resa sig fjällen nu på vintern, skimrande i solen ömsom i djupaste blått, ömsom i djupaste violett eller glödande rött!

Fjällvärlden är underbar och här uppe älskar jag att vara, mera än på någon annan fläck af jorden. Fjällen och jag förstå hvarann och för hvar gång jag kommer öfver Polcirkeln grips jag af jublande glädje öfver att återigen vara fången i fjällkungens rike uppe i Lappland.

Många goda vänner har jag där uppe — och ej minst bland kvinnorna. Då jag till julen 1905 erhöi en vänlig juldagshälsning, jämte en ypper-

lig fotografi af Kiruna socialdemokratiska kvinnoklubb tänkte jag: »detta blir något för Morgonbris» och vände mig genast till Anna Sterky och begärde plats för en liten historik öfver »världens nordligaste kvinnoklubb».

Klubben bildades år 1903 den 25 maj af kakelugnsmakare W. Lindkvist och fick genast 28 medlemmar. Till ordf. valdes fröken Elvira Östlund, som en tid bortåt ledde klubbens öden.

Med en utomordentlig energi har Kiruna Kvinnoklubb allt sedan hållit samman, mången gång under särdeles brydsamma förhållanden — ty många se med oblida ögon på att »kärringar organisera sig». Och sannerligen vill det inte både mod och energi till att, omgifna af ovilja från människans sida — hålla ut där uppe.

Kvinnorna arbeta ju ej i någon industri, utan de äro i allmänhet »bara sina mäns hustrur» och det finnes många fanklösa män som både häna och begabba sina fruar för det de vilja vara med i denna klubb. Det oakadt höllo de ut, de små käcka kvinnorna därofvan Polcirkeln.

Det är väl inga storverk den utträttat vår lilla kvinnoförpost där längst uppe i nordens, men den står där, ett vittnesbörd inför världen om att t. o. m. upp till Lapplands isiga fjällar har tanken på kvinnornas frigörelse trängt och intresset är stort, i all synnerhet för kvinnornas rösträttskraf, enär en stor del själfför-sörjande kvinnor finnas däruppe, de äro handlande, sömmerskor o. s. v.

År 1904 anslöt sig klubben till Kiruna Arbetarekommun och den 15 januari 1905 invigde Kvinnoklubben sitt utomordentligt vackra standar, som kostat ej mindre än 200 kr.

Mötena afhållas regelbundet tvänne gånger i månaden och hvarje gång jag varit upp till Kiruna ha vi alltid haft ett par kvinnomöten och sökt pigga upp hvarann. Så ock nu då jag den 25 februari for dit upp.

Kiruna kvinnoklubb hade då måndagen den 5 mars anordnat ett offentligt kvinnomöte i rösträttsfrågan med föredrag af »Kata Dalström».

Mitt ämne var: »Kvinnorna och den politiska och kommunala rösträtten».

Men sin vackraste insats gjorde förvisso kvinnoklubben, när den under den stora lockouten visade sig stå solidarisk med sina kämpande kamrater där söder ut. Och af sina små tillgångar nedsände de i olika poster något öfver 100 kr. till »de lockutade». Dylika drag gör en af hjärtat godt att lära af Kiruna — och tänk på de små käcka kvinnorna därofvan Polcirkeln, när ni, de stora städernas barn läsa härom i eder »Morgonbris».

Genom mig sänder »Världens nordligaste kvinnoklubb» sina syskonklubbar söder ut sin kamratliga hälsning.

K. D—m.

De kvinnliga arbetarnes ställning.

Några siffror från Uppsala.

Föreningen Laboremus i Uppsala hade förra året med användande af utskickade frågeformulär anställt en undersökning angående arbeterskornas arbetsförhållanden på skilda inrättningar, deras löner, arbetstid o. s. v.

Svar inkommo från 8 skilda arbetsplatser, däribland 20 från en större syfabrik. Arbetstiden var där i regel 10 timmar om dagen, lönen 5—13 kr. i veckan, d. v. s. 83 öre —2,17 kr. om dagen, ingen hjälp vid sjukdomsfall. För 5 min. för sen ankomst pliktades 10 öre, d. v. s. för en del arbeterskor mer än timlönen, men däremot betalades ingenting för öfvertidsarbete. Från en annan syateljé inkommo 7 svar. Arbetstiden var 10 timmar om dagen,

lönen växlade mellan 8—13,50 i veckan, 1,50—2,25 om dagen och ingen sjukdomshjälp.

Från en skofabrik inkommo 13 svar. Arbetstiden var i regel 10 tim, och lönen pr dag 0,80—2,17 kr. eller 4,80—13 kr. pr. vecka. Däremot betalades vid denna fabrik särskildt för öfvertidsarbete, hvilket icke betalades vid någon annan.

Från en tvättinrättning inkommo 13 svar. Det visade sig att arbetstiden här varierade mellan 10 1/2 och 13 1/2 timmar dagligen, en oeffterrättligt lång arbetstid. Arbetet utfördes pr ackord och lönen beräknas i bästa fall gå upp till en 600 kr. årligen.

Med stöd af dessa fakta betonades på Laboremus' senaste möte vikten af kvinnornas organisation. Då föregående arbete i denna riktning ej ledt till något resultat, tillsattes en kommitté med uppgift att dels anordna föredrag, samkväm o. d. för arbeterskor, dels att sätta i gång en mera omfattande och grundlig undersökning om arbeterskornas ställning.

Naturligtvis. — Jag tycker alldeles särskildt om Johan för att han är så öppen af sig. Alla mina fel påpekar han utan ringaste tvekan. Det ha vi kommit öfverens om, säger unga fröken Edith till sin väninna.

— Och du blir aldrig ond på honom?

— Aldrig.

— Nå, hvilka fel har han funnit hos dig?

— Annu inga. Då jag frågar honom, svarar han alltid att jag är felfri.

Familjelifvet, hemmet.

En fråga som ofta möter oss gäller hemlifvets ordnande. Också här är en känd fras gängse, att socialismen vill »upplösa hemmet» och »taga barnen från föräldrarna», och äfven denna är ovedersägligen falsk. Det är just kapitalismen som spränger arbetarnes familjelif, då den tvingar hans hustru och barn ut på arbetsmarknaden i så vid utsträckning som möjligt.

Medan barnarbetet i dess nuvarande gestaltning i allmänhet måste anses för en social olycka, är däremot den vuxna kvinnans förvärfvsarbete till en viss grad att betrakta som ett samhälligt framsteg. Ty det är utom allt tvifvel att hon härigenom använder sin arbetskraft på ett mera rationellt sätt, frambringar större värden än vid husligt arbete i hemmet, där det genom komplett brist på centralisation och arbetsfördelning slösas oändligt med arbetskraft. Men det olyckliga är att icke kapitalismen, på samma gång som den drager kvinnan ut i näringslifvet, befriar henne från hemarbetets bördor. När hon är trött af arbetet för andra, väntar henne där arbetet för familjen, matlagningen, barnens skötsel, tvätt, rengöring, lagning af kläder o. dyl., och hon blir dubbelt utsliten härunder, såvida hemmet icke alldeles skall förfalla. Under socialismen ligger det närmast att tänka sig, att både den gifta och ogifta kvinnan deltagar i det samhällsordnade arbetet inom rimliga gränser, hvarvid särskildt kommer att tagas hänsyn till hennes uppgift som moder, men att samtidigt en del af det husliga arbetet, som förr hvilade på henne, kommer att öfvergå till samhällsordnad arbete, drivet af särskilda arbetare, med tillgodogörande af en framskriden teknik och en genomförd arbetsfördelning.

Detta är blott en fortsättning af den utveckling, som för länge sedan börjat i de flesta hem och lagt bak och brygd samt en mängd andra af

*) En sådan lär redan vara påtänkt.

det gammaldags hemmets uppgifter öfver i främmande händer. Man får tänka sig något i riktning af gemensamhetskök, från hvilka ett större antal familjer får maten hemskickad, och där några få arbeterskor kunna tillreda samma mat, som nu kräver hundra husmödrars arbete, hvar och en vid sin gryta — och något tvång att äta just de eller de bestämda rätterna behöfver det lika litet bli tal om här som på en restauration, där det finns en hel del olika rätter att välja på. Man får vidare tänka sig centraluppvärmning, elektrisk belysning och vattenklosetter, installerade rundt omkring i hemmen, hvarigenom husmodern befrias från en hel del andra tunga sysslor, vidare tvätträttningar, som med korta mellanrum hämta och hemforsla tvätten. Man får också tänka sig lekplatser för barnen, där mödrarna, den tid af dagen, då de äro upptagna af sina andra sysslor, kunna lämna in sina barn under tillsyn af lämpliga personer, hvilka valt barnuppfostran till sin lufs-uppgift och utbildat sig däri, medan arbetarbarnen för närvarande i moderns frånvaro lämnas vind för våg, och till och med bourgeoisens barn överlämnas till en mycket tvivelaktig omvårdnad af helt unga och okunniga barnjungfrur. Man får slutligen tänka sig uppfostran som en blandning af själs- och kroppsöfningar, däri både slöjd och trädgårdsarbete utgör en väsentlig del, som fortsättes ungdomen igenom fram till högskolekurserna och som icke minst är anlagd på att sätta ungdomen i stånd att själfständigt välja den lufs-uppgift, som den mest intresserar sig för, och där dess förmåga kan göra den bästa nyttan.

Under en utveckling i dessa riktningar kommer socialismen icke att betyda hemmets upplösning, utan tvärtom dess återupprättande i nya, lyckligare former.

(Gust. Bang. Den socialistiska framtidsstaten.)

Frieri under svårigheter.

Amerikansk historia.

En fader i Texas tyckte, att hans son länge nog kurtiserat grannens dotter, och att det vore på tiden att han friade. Fadern sade därför till sonen:

— John, älskar du verkligen Anna Tinker?

— Ja, det gör jag.

— Nå, älskar hon dig tillbaka!

— Det är, hvad jag inte vet, och jag är rädd för att fråga henne.

— Kan du inte i kväll göra några antydningar om dina känslor och uttöna hvad hon tänker? Det tjänar till intet att kurtisera henne längre, om du ej har för afsikt att gifta dig med henne.

Samma kväll vid 10-tiden kom John hem och såg förfärlig ut. Hans ansikte var sönderrifvet, öronen blödde, hatten var borta, rocken var uppsliten i ryggen, och han var överstänkt med gyttja.

— John, John! Hvad står på med dig? utropade fadern.

— Jag har varit öfver hos Tinkers, blef svaret. Och — och — jag gjorde några antydningar till Anna.

— Hvad slags antydningar?

— Jag påpekade, att jag besökt henne fyra gånger hvarje vecka ett helt år och suttit hvarje gång och lyssnat på, hur hon sjöng genom näsan, och att jag tyckte, att det vore tid på, att hon borstade sina tänder och lagade sina strumpor och toge medicin mot finnarna i ansiktet

UR

Stort väl sorteradt lager af
Guld- och Silver-Ur
Vägg- och Väckar-Ur m. m.

E. A. KARLSSON

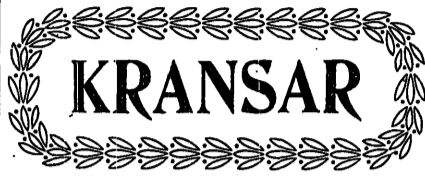
URMAKARE & URHANDEL

15 Kungsgatan 15, Stockholm

Urkedjor, största lager på platsen.
Släta Gulmetallringar à 1, 1,50 och 2 kr. st.

UR

Stort väl sorteradt lager af
Rums-, Fönster-, Bad- och
Fiebertermetrar samt
Barometrar m. m.

BLOMSTERHANDELN LINNÉA

rekommenderar sig i ärade kunders benägna hågkomst. Kransar utföras smakfullt och billigt

Malmskilnadsgatan 40

Allm. Tel. 502.

Riks Tel. 67 83.

Kooperativa Bageriföreningen Framtiden

Rekommenderar sina tillverkningar uti allmänhetens benägna åtanke

Försäljningsbodas:

12 Birkagatan och 25 S:t Paulsgatan.

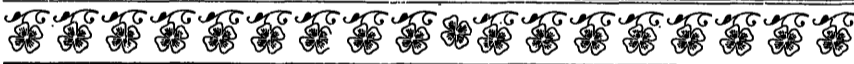
Morgonbris — *Arbeterskornas tidning* — utgifves af Kvinnornas fackförbund och utkommer en gång i kvartalet i slutet af mars, juni, sept. och dec.

Morgonbris är den enda tidning inom arbetarerörelsen som redigeras utslutande för kvinnorna och deras intressen och bör den därför läsas af alla intresserade arbeterskor och arbetarhustrur.

Morgonbris kan erhållas genom prenumeration å alla postkontor och kostar 50 öre pr år.

Morgonbris säljes i lösnummer å 10 öre genom de flesta *Arbetarekommuner, Soc.-Dem. Ungdomsklubbar, Kvinnoklubbar* samt genom en del *fackförbund*.

Redaktionskommittén.

och låte sina föräldrar veta, att vi vore förlofvade.

— Och så sparkade naturligtvis hennes far ut dig.

— Nej tack? Det är ändå en tröst för mig att det tog hela familjen, beräknadt Anna, två drängar och tre hundar, att få bukt på mig. Och ändå fick jag inte mer än ett halft kok stryk. Jag tror nästan att vi hade litet för brådtom, och att vi borde väntat ännu något längre med att göra antydningar.

Kvinnorna samla sig under de röda fanorna. Göteborgs kvinnoklubb firade söndagen den 25 sept. sin fyraåriga tillvaro genom en enkel men stillfull fest och invigde samtidigt sin nya röda fana. Fru H. Ugland-Andersson frambar i sitt hälsningstal i varma ordalag klubbens tack till den frånvarande gifvarinnan af fanan, *Ellen Key*. Faninvigningstalet hölls af *Anna Sterky* från Stockholm.

En liten men energisk elitkår bland kvinnorna arbeta med nit och ganska stora uppoffringar för klubbens framgång, en ingalunda lätt uppgift i Göteborg, där marken för arbetarerörelsens idéer alltid varit hårdbruten.

Den sjunde april skola kappsömmerskornas fackf. därstädes äfvenledes inviga sitt samlingstecken, sin röda fana, och ett samlingstecken behöfs just för kappsömmerskorna, ty denna förening går ständigt och säkert framåt, tack vare styrelsens ihärdiga sträfvanden.

Sålunda två röda fanor mera i kvinnotåget 1:sta maj i Göteborg.

Lagen gjordes endast för egendomens skull.

Macaulay.

Ett civiliseradt folk vill, att de som producera dess rikdom skola vara intelligenta, hederliga, idoga, förutseende, kloka och i högsta möjliga grad bildade och hyfsade. Det är omöjligt att tillförsäkra ett folk dessa fördelar och tillika den ekonomiska vinst, som de städse medföra, om icke arbetaren får en tillräcklig lön för sitt arbete och några utsikter för sin framtid.

Thorald Rogers.

Sprid Morgonbris!

Arbetarkvinnor i Dalarna!

En tidning som på samma gång är organ för arbetarepartiet och nyhetstidning för Dalarna är

ARBETARBLADET

Anländer till Falun, Borlänge, Ludvika, Grängesberg, Smedjebacken o. s. v. redan på middagen utgiftsdagen. Utkommer hvarje söckendag och kostar för år kr. 6:—, för kvartal kr. 1: 60.

TJÄNARINNEBLADET

utgifvet af Stockholms Tjänarinneförening, utkommer under 1906 sex gånger, och kostar för helt år 35 öre, postbefordringsafgiften inberäknad. Prenumeration kan ske inom Stockholm på Tjänarinneföreningens expedition, Grefsturegatan 20 C, och i landsorten genom att till samma ställe med postanvisning insända 35 öre och tydlig adress.

På Sicilien äro arbetarne lika måttliga som hundar: och de behandlas också som hundar.

The Clarion.

Afdelningar i Kvinnornas Fackförbund:

Stockholm.

Rosettesömmerskornas fackförening.
Mössömmerskornas
Linnésömmerskornas
Liljeholmens verkstadsklubb.
Kun gsholmens hvitvarufabrikverkskads klubb.
Kappsömmerskornas fackförening.
L. M. Ericssons kvinnoklubb.
Tråkästickerkornas fackförening.
Badbetjäningens förening i Stockholm.

Landsorten.

Sömmerskeföreningen, *Falun*.
Kappsömmerskeföreningen, *Malmö*.
Sömmerskeföreningen, *Enköping*.
Kappsömmerskornas f.f., *Eskestuna*.
Sömmerskeföreningen, *Sundsvall*.
Linnésömmerskornas f.f., *Helsingborg*.
Kappsömmerskornas f.f., *Göteborg*.
Mössömmerskornas fackförening, *Eskilstuna*.

Arbeterskor, organisera Eder och sluten Eder till Kvinnornas Fackförbund.

Stockholm. A-B. Arbetarnes Tryckeri 1906.

Redovisning

för uttagna tidningar bör snarast insändas under adress:

Anna Sterky, Kvinnornas Fackförbunds Expedition, Folkets Hus, Stockholm.

Pris 10 öre